

[This question paper contains 4 printed pages.]

Sr. No. of Question Paper : 6410

G

Your Roll No.....

Unique Paper Code : 213161

Name of the Paper : Sanskrit Language (Qualifying Course)

Name of the Course : B.A. (H) / B.Sc. (H) (Maths.)

Semester : I

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 100

Instructions for Candidates

1. Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.
2. This question paper contains 7 questions.
3. All questions should be answered.
4. Answers may be written either in Sanskrit or Hindi or in English, but the same medium should be used throughout the paper.

छात्रों के लिए निर्देश

1. इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए ।
2. इस प्रश्न पत्र में कुल सात प्रश्न हैं ।
3. सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।
4. इस प्रश्न पत्र के उत्तर संस्कृत या हिन्दी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए, लेकिन सभी उत्तरों का माध्यम एक ही होना चाहिए ।

1. किन्हीं चार पद्यों की व्याख्या कीजिए :

Explain any four of the following verses :

(4×5=20)

(क) लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्, पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः ।

कदाचिदपि पर्यटञ्छशविषाणमासादयेन्न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ॥

P.T.O.

- (ख) यदाकिञ्चिज्जोऽहं द्विप इव मदान्धः समभवं, तदासर्वज्ञोऽस्मीत्यभवदवलिप्तं मम मनः ।
यदा किञ्चित्किञ्चिदबुधजनसकाशादव गतं, तदामूर्खोऽस्मीति ज्वर इव मदो मे व्यपगतः ॥
- (ग) अम्भोजिनीवननिवासविलासमेव, हंसस्य हन्ति नितरां कुपितो विधाता ।
नत्वस्य दुग्धजलभेदविधौ प्रसिद्धां, वैदग्ध्यकीर्तिपमहर्तुमसौ समर्थः ॥
- (घ) लाङ्गूलचालनमधश्चरणावपातं, भूमौनिपत्य वदनोदरदर्शनं च ।
शवा पिण्डस्य कुरुते गजपुङ्गवस्तु, धीरं विलोकयति चाटुशतैश्च भुङ्क्तेः ॥
- (ङ) जातिर्यातु रसातलं गुणगणस्तस्याप्यधोगच्छता-
च्छीलं शैलतटात् पतत्वभिजनः संदह्यतां वहिना ।
शौर्यैर्वैरिणि वज्रमाशुनिपतत्वर्थोऽस्तु नः केवलं
येनैकेन विना गुणास्तृणलवप्रायाः समस्ता इमे ॥
- (च) सत्याऽनुता च परुषा प्रियवादिनी च, हिंसादयालुरपि चार्थपरावदान्या ।
नित्यव्यया प्रचुरनित्यधनागमा च, वेश्याङ्गनेव नृपनीतिरनेकरूपा ॥

2. किन्हीं चार पद्यों की व्याख्या कीजिए :

Explain any four of the following verses :

(4×5=20)

- (i) एवं सततयुक्ता ये भक्तास्त्वां पर्युपासते ।
ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः ॥
- (ii) सन्नियम्येन्द्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्धयः ।
ते प्राप्नुवन्ति मामेव सर्वभूतहि तेरताः ॥
- (iii) तेषामहं समुद्धर्ता मृत्युसंसारसागरात् ।
भवामि नचिरात्पार्थ मय्यावेशितचेतसाम् ॥
- (iv) अथ चित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयि स्थिरम् ।
अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छाप्तुं धनञ्जय ॥

(v) अद्वेषा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च ।

निर्ममो निरहङ्कारः समदुःखसुखः क्षमी ॥

(vi) यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः ।

हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः ॥

3. (क) प्रश्नसंख्या 1 एवं 2 के रेखांकित शब्दों में से किन्हीं सात का सन्धि-विच्छेद कीजिए । (7)

Disjoin the Sandhi in any seven underlined words in Question No. 1 and 2.

(ख) निम्न में से किन्हीं आठ शब्दों में सन्धि कीजिए : (8)

Join any eight of the following :

मम + अपि, देव + इन्द्र, सर्व + उत्तमः, देव + ऋषि, सदा + एव,
रक्त + ओष्ठम्, यदि + अपि, गिरि + इन्द्र, भानु + उदय, मधु + अपि

(ग) निम्नलिखित पदों में से किन्हीं पाँच के सन्धिरूप शुद्ध कीजिए : (10)

Write correct Sandhi forms of any five of the following :

न + अस्ति = नस्ति, तव + इदम् = तविदम्, मम + एतत् = ममेतत्, राम + ईशः = रामीशः,
शिक्षा + उन्नतिः - शिक्षौन्नति, नदी + इन्द्रः = नदेन्द्रः, यज + अन्ति = यजन्ति, श्री + ईशः = श्रीशः

4. भर्तृहरि की शैली पर एक निबन्ध लिखिए । (5)

Write an essay on style of Bhartrihari.

अथवा (OR)

भर्तृहरि के अनुसार विद्वानों के स्वरूप का वर्णन कीजिए ।

Describe the characteristic of the learned persons according to Bhartrihari.

5. भगवद्गीता के 12वें अध्याय के आधार पर भक्ति योग का वर्णन कीजिए । (5)

Give an exposition of the Bhaktiyoga based on chapter 12th of Bhagvadgita.

6. निम्नलिखित में से किसी एक पर संस्कृत में निबन्ध लिखिए :

(13)

Write an Essay in Sanskrit on any one of the following :

(क) कालिदासः

(ख) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्

(ग) योगशिक्षायाः महत्त्वम्

(घ) संस्कृतिः संस्कृताश्रया

(ङ) महाविद्यालयस्य वार्षिकोत्सवः

7. निम्नलिखित में से किन्हीं छः का संस्कृत में अनुवाद कीजिए :

(12)

Translate into Sanskrit any six of the following :

(क) राम गाता है ।

Ram sings.

(ख) वह विद्यालय जाता है ।

He goes to school.

(ग) वह घर जाता है ।

He goes to home.

(घ) तुम दौड़ रहे हों ।

You are running.

(ङ) वे व्यायाम कर रहे हैं ।

They are taking exercise.

(च) मैं विद्यालय जाऊँगा ।

I shall go to school.

(छ) वह अपना कार्य करेगी ।

She will do her work.

(ज) क्या तुमने समाचार सुना है ?

Did you hear the news ?

(झ) वह हवाई जहाज से जाएगा ।

He will go by aeroplane.